Mária Stojková, Ostrava Vítkovice

Jmenuji se Mária Stojková, romsky mi říkají Káli. Pocházím z rodu olašských Romů. Narodila jsem v roce 1950 v Beluši. Nebo možná v Praze? Nevím, jestli v Praze nebo v Beluši. Rodiče tehdy kočovali. Měli vůz a koně. Bydleli na takovém place v Beluši, ale většinou byli na cestách po celé republice. Bylo nás deset dětí. Sedm holek a tři kluci. V padesátých letech jsme ještě putovali z místa na místo, s koňmi a vozem. Máma nám dělala místo pod vozem a tam jsme spali. Vařila nám na ohni, venku pod širým nebem. Bylo nás víc rodin, co kočovaly s koňmi a vozy. Romové kupovali od gádžů živé slepice a z nich dělali polévku a potom ty slepice pekli s bramborami a tak. Udělali placky z mouky, pak dali do hrnce sádlo, tenkrát nebyl olej. Jídlo bylo moc chutné. Náš vůz nebyl velký, měli jsme k němu zapřažené dva koně. Táta seděl vpředu s mámou a my děti vzadu na voze. Tam byly také peřiny, polštáře… Úplně vzadu v kufru bylo jídlo.

Babička i máma vždycky nosily na hlavě šátky. A další šátek měly přehozený přes záda. Staré Romky nosily zástěry a romské sukně. Měla jsem také zvláštní šátek na děti pro příležitost křtu. Zavazovala jsem je do zavinovačky, byla z krásného kašmíru, takový byl zvyk.

Můžu vám teď říct, co můj otec vyprávěl o válce? Můj otec vyprávěl, jak prožil válku, že se měli strašně zle. Máma vyprávěla, že je i znásilnili. Teď nevím, jestli Rusové nebo Němci. Že ji znásilnili a že trpěla. Když o tom mluvila, moc plakala a říkala, kolik toho zkusila. Víc žen znásilnili. No a pak táta vyprávěl, co si pamatuji, že byl za komunistů zavřený v pracovním táboře, v Jáchymově.

Mému dědovi říkali Romové Loulo. Táta se jmenoval Berci. Moje máma Marci. Moje babička Kejža. Babička z máminy strany Sedra. Její muž byl Jojo, to byl můj děda. Ti z máminy strany byli z rodu Júcovára a můj otec byl z rodu Báčešti. Ze Slovenska, z Beluše. Říkali, že se tam narodili. Tam bydlel už můj děda. Měl vůz a koně. Tam byl takový velký plac, a oni se na něm usadili, taková louka. Pět, šest vozů.

A ještě si pamatuji, jak jsme sem přišli, bylo mi osm let. Přijeli jsme do Česka, můj děda, moje babička, moji strejdové, můj táta, moje máma, a my, děti, a jeli jsme do Kunčiček. Tam koupili dům, v Kunčičkách. Chodili jsme tam do školy. No a můj táta tam pak pracoval. No a tady, jak teď bydlím, v Mrázové ulici, koupil můj táta vilu. Dům, vilu. Šedesát tisíc tenkrát stála, byla tenkrát levná. Od té doby žijeme v Ostravě, zůstali jsme tady, ve Vítkovicích. No a tady jsem i chodila do školy. Chodila jsem do zvláštní školy, propadla jsem, škola mi nešla. Neměl mi kdo doma pomáhat.

Můj táta byl angluno Rom, romským králem v Česku. Dělal romské soudy, při kterých byli souzeni Romové za to, když porušili některé naše zákony – tedy pokud se chovali nepatřičně k jiným Romům. Můj otec vedl Romy k tomu, aby mezi sebou udržovali klid, aby se respektovali, nehádali se a nebili. Můj táta byl moc dobrý člověk, Romové ho měli rádi. A on měl rád klid, když se nikdo nehádal a když se Romové chovali slušně k ostatním. Když drželi pospolu. Romské soudy probíhaly tak, že můj otec zavolal starší Romy, protože on byl jejich šéf. Dohadovali se a pak svolali soud, můj táta a jeho kmotr Jožo. Oni byli v Česku nejvýše postavení. A pak vynesli verdikt, co mají dělat, jestli je potrestají nebo co se bude dít. Nejhorším trestem bylo, když někoho vyloučili z romské komunity, to s ním potom nikdo nesměl mluvit.

Když jsem vyšla školu, přišel si pro mě můj muž. Moje máma byla jeho sestřenice. Takže byl z rodiny. Seznámila jsem se s ním a vzala si ho. Svatbu jsme neměli. My, olašští Romové, neděláme svatby, my

spolu začneme rovnou žít. Potom máme obřad na radnici nebo tak, ale svatbu neděláme. Dneska mladé holky svatby dělají, je to moderní, když se berou mladí, dělají svatbu. Hlavně ti z bohatých rodin. Ale když já jsem byla mladá, nebylo to tak. Jak jsme spolu začali žít, měla jsem hned děti. Nikdy jsem nepracovala, vychovávala jsem děti, za komunistů žena nemusela do práce, když měla malé děti. Ale můj muž pracoval. Jednu dobu pracoval v nemocnici jako závozník a potom dělal někde pod městem Ostrava. Za komunistů všichni museli pracovat. Ale, řeknu ti pravdu, nezlob se, ale za komunistů to bylo lepší.
V roce 1986 mě operovali, chodila jsem šest měsíců k doktorům, tvrdili mi, že mám nádor. No a já z toho nespala, měla jsem malé děti. Ani ve dne, ani v noci, půl roka jsem nemohla pořádně jíst ani spát. Pořád jsem brečela, že umřu a že opustím svoje děti. No a pak mě operovali a doktor mi udělal sterilizaci, aniž by se o tom se mnou bavil. Tak se stalo, že už jsem nemohla mít děti. Neřekl mi to předem, nikdy bych s tím nesouhlasila. Nic jsem nevěděla. No a po operaci byla vizita a primář mi řekl: „Paní Stojková, místo jedné operace oni vám udělali dvě!“ Jeho asistent tam stál a mlčel. Nedíval se na mě. Řekl mi, co mi udělal, že mě sterilizovali. Řekla jsem mu: „A proč jsi mi to udělal?“ Protože jsem už věděla, že ženy, kterým tohle udělali, měly problémy, velké problémy a onemocněly. No a řekla jsem mu: „Člověče, proč jsi mi to udělal? Už jsem nechtěla děti, ale proč jsi mi to udělal?“

No, po operaci to řekl mojí sestře a ta se s ním hádala, jak mi to mohl udělat bez mého vědomí. Po té operaci jsem měla takové bolesti, byla jsem asi pět nebo šest dní na jipce a volala jsem asistenta, aby mi dal morfium, abych už umřela. Protože jsem měla opravdu strašné bolesti. No a po půl roce po té sterilizaci jsem onemocněla. Seděla jsem v parku se svými sestřenicemi a najednou jsem neviděla na jedno oko. Tak mě odvedli k doktorovi a vyšetřili mě. Pak jsem zase viděla. Od té doby se mi občas stává, že nevidím, tak čtyřicet minut. No a pak jsem onemocněla na srdce, páteř… Mám teď více nemocí. Od toho roku 86 po půl roce. Úplně se mi zhroutil život, onemocněla jsem. Nic nezvládám.
Před tou operací mě nenechali podepsat žádný souhlas. Jen co mi tvrdili, že mám nádor na vaječníkách. To jsem jim podepsala, ale sterilizaci ne! Vůbec jsem o tom nevěděla. Pak mi to řekla moje sestra, po operaci, protože jí to doktor řekl. Já plakala, hádala se i s doktory. Proč mi to udělali. U nás to udělali ještě jedné a ona moc trpěla. Její muž už s ní nikdy nechtěl nic mít jako s ženou. Já jsem žádala, aby nám dali odškodnění, protože mi zničili život.

Bylo mi 36 let a velmi jsem onemocněla. Můj muž už se mnou o tom nikdy nemluvil, hádal se kvůli tomu s doktory, že nám zničili životy a ženy že onemocněly. To bylo velmi zlé. Před tímhle mi nic nebylo. Už třicet let se léčím. Můj život je velmi těžký a moc jsem trpěla kvůli tomu doktorovi, co mi udělal tu sterilizaci. Zasloužila bych si odškodnění a i ty další ženy, co jim to udělali. Spojila jsem se tady v Ostravě s paní Gorolovou, ona bojuje za odškodnění nás, romských žen, co byly obětí sterilizace. Zničili jejich životy. Můj manžel mě přestal považovat za ženu, u našich Romů je brána sterilizovaná žena tak, že už není žena, nemá žádnou úctu. Muž si mě přestal vážit, měl mě od té doby za službu. Hodně jsem trpěla.
Byla jsem šťastná, dokud jsem neonemocněla. Poté, co mi udělali sterilizaci, můj život se zhroutil. Onemocněla jsem. Dneska mě už nic nebaví, pořád jenom pláču. Přemýšlím nad tím, že umřu a zanechám tu děti a vnuky. Je mi kvůli tomu smutno.